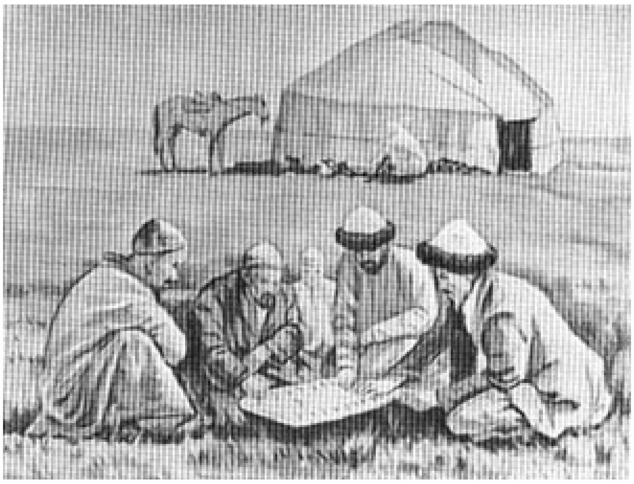

1. Тогуз Коргоол оюну дvйного белгилvv болгон манкала оюндарынын бири. Манкала созv "жылуу, жvрvv, кыймыл" дегенди билдирет. Бvткvлдv

йн
о
д
о
манкала
оюндарынын
400
жакын
т
v
рл
о
ру
бар
экендиги
белгил
vv
.
Алардын
90
ашык
т
v
р
v
Африка
мамлекеттеринде
ойнолот
.
Ма
рокодо оюн "сиг" деп аталат. Тогуз коргоолдон айрымачылыгы анын тактасында 48 казан болот жана алар т
о
рт
катарда
жайгашкан
.
Туагерлердин
доскасында
36
казан
жана
ар
биринде
13
т

о
н
коргоол
болот
.
Африканын
батыш
б
о
л
v
г
v
нд
о
манкала
оюну
"
кали
"
деп
аталат
.
Ганг
а мамлекетинде оюн "вари", Либерияда "поо", Сенегалда "капо-кунго" аттар менен белгилуу. Африка континентинде андан башка дагы "хусбао" оюну бар.
Манкала оюндарынын баарында, бир озгочолvк бар - бул таш же болбосо коргоолдорго ээ болуу жана утуп алуу.

Манкала оюну жонvндо алгачкы жазуулар Египет пирамидаларында табылган, аларды
н жашы
7
мин
жыл
.
Египеттеги
ташк
а чегилген с
v
р
о
тт
о
рд

о
манкала
оюндарын
негизинен

соодагерлер
ойногону
к
о
рс
о
т
v
лг
о
н
.
Алар
алыс
жол
ж
v
р
v
п
жатканда
же
болбосо
ж
v
кт
о
р
v
н
к
v
т
v
п
жатып
,
бош
убактыларында
манкала
оюндарын

ойноп
о
тк
о
р
v
шк
о
нд
v
г
v
белгил
vv
.

Соодагер баалуу заттар менен менен бирге манкала оюндарын Азия, Америка, Европа континенттерине тараткан деген имиш бар.
Кытайда менен Японияда аскерлерин стратегиялык ойлонуусун
о
нуктур
vv
v
ч
v

н
"
стратегиялык
оюндар
"
деген
сабак
киргизип
, "
Го
"
оюнунун
ойнотуп
машыктырышкан
.

2. Тогуз Коргоол оюну бvтkvл дvйного белгилvv болгон манкала оюндарынын бири. Кыргызстандан тышары Казакстанда "Тогуз Кумалак" жана Тукияда "Dokuz kumalak" ат менен белгилvv. Бул оюн Орто Азия олколорvнон башка тvндvк-чыгыш Афганистанда, Оруссияда (Алтай, Хакассия, Якутия, Татарстан жана Тува), батыш Монголияда жана тvндvк-батыш Кытайда ойнолот (Урумчу, Жунгария).

3. Тогуз Коргголдун Орто Азияга ислам тараган убакытта Улуу Жибек Жолун аркылуу келген деген имиштер бар (VII-VIII кылымдарда).

"Манас" эпосунун бир вариантындагы мындай саптар бар экенин ким билиптир:

Жалпак жыгач чаптырып,Чараларын оюшуп

Бир жагына бир тогуз,Бир жагына бир тогуз,

Үй чыгарып коюшуп…

Sagymbai Orozbakov
1867-1930

Манас эпосу 2-чи китеп Сагымбай Орозбак уулу, Кыргызстан, 1978

Кыркын кызык ойнотуп,Чатыраш ойнун салынар,

Тогуз, онун биригип, Тогуз коргоол алынар.

Жыйылып алып жыйырман,Топ таш-чакмак алынар...

4. Тогуз   Коргоолдун ташка чегилген тактасы Токмок шаарындагы Бурана музейинде сакталууда. Анын салмагы 120-150 кг жакын. Ташка чегилген башка такталар   Чvй ороонvнvн Ой-Табылга, Кара-Кол шаарына жакын Сандык-Конуш белинде   да бар деген маалымат берилген.

5. Орус окумуштуусу Н. Пантузов 1906 жылы бул оюн тууралуу озvнvн " Кыргыз Оюну - Тогуз Кумалак" деген китебинде жаган. Андан башка немис антопологу Ричард Карутц оюн жонондо 1911 жылы жазгандыгы белгилvv.

6. Тогуз Коргоол оюнунун электрондук версиясын Кыргыз информатиги К. Картанбаев 1999 жылы түзгөндүгү белгилүү.

7. Кыргыз Республикасынын Тогуз Коргоол федерациясы 1993 жылы түзүлгөн. Ал эми Казак Тогуз Кумалак федерациясы 2004 жылы тузулган.
Кыргыз Республикасынын Тогуз Коргоол федерациясы 1993 жылы түзүлгөн.

8. Логиканы өнүктүрүүгө жана так эсептөөгө жакшы жардам берет, анткени оюнду ойноп жатып математикалык кошуу, кемитүү, кобойтүү жана бөлүүгө мажбур болот. Ошондуктан бул оюн башталгыч класстардын балдарына да абдан пайдалуу. Кыргыз Республикасынын Билим берүү министрлигинин буйругу менен “Мектептин бардык класстагы окуучуларына тогуз коргоол оюнун ойнотулсун” деген буйругу киргизилен.

9. Бvткvл Дvйно боюнча интеллектуалдык оюндардын эл аралык олимпиадасынын манкала секциясында ойнолуп келе жаткан Тогуз кумалакка Тогуз коргоолду кошууну 2010 жылы Европадагы Тогуз Коргоол клубу сунуштап киргизген.

1. Тогуз Коргоол оюну дvйного белгилvv болгон манкала оюндарынын бири. Манкала с
о
з
v
"
жылуу
,
ж
v
р
vv
,
кыймыл
"
дегенди
билдирет
.
Б
v
тк
v
л
д
v
йн
о
д
о
манкала
оюндарынын
400
жакын
т
v
рл
о
ру
бар
экендиги
белгил
vv
.
Алардын
90

ашык
т
v
р
v
Африка
мамлекеттеринде
ойнолот
.
Ма
рокодо оюн "сиг" деп аталат. Тогуз коргоолдон айрымачылыгы анын тактасында 48 казан болот жана алар т
о
рт
катарда
жайгашкан
.
Туагерлердин
доскасында
36
казан
жана
ар
биринде
13
т
о
н
коргоол
болот
.
Африканын
батыш
б
о
л
v
г
v
нд
о
манкала
оюну
"
кали
"

деп
аталат
.
Ганг
а мамлекетинде оюн "вари", Либерияда "поо", Сенегалда "капо-кунго" аттар менен белгилуу. Африка континентинде андан башка дагы "хусбао" оюну бар.

Манкала оюну жонvндо алгачкы жазуулар Египет пирамидаларында табылган, алардын жашы
7
мин
жыл
.
Египеттеги
ташк
а чегилген с
v
р
о
тт
о
рд
о
манкала
оюндарын
негизинен

соодагерлер
ойногону
к
о
рс
о
т
v
лг
о
н
.
Алар
алыс
жол
ж
v

р
v
п
жатканда
же
болбосо
ж
v
кт
о
р
v
н
к
v
т
v
п
жатып
,
бош
убактыларында
манкала
оюндарын
ойноп
о
тк
о
р
v
шк
о
нд
v
г
v
белгил
vv
.
Соодагер
баалуу
заттар
менен
менен
бирге
ман

кала оюндарын Азия, Америка, Европа континенттерине тараткан деген имиш бар. Кытайда менен Японияда аскерлерин стратегиялык ойлонуусун
o
нуктур
vv
v
ч
v
н
"
стратегиялык
оюндар
"
деген
сабак
киргизип
, "
Го
"
оюнунун
ойнотуп
машыктырышкан
.